
[2016-13-RE](#)

CAUSA 2016-13-RE

(Cia. Financera d'Assegurances, SA c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 155-2016. Recurs d'empara

Sentència del 7 de setembre del 2016

BOPA núm. 53, del 21 de setembre del 2016

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 8 d'abril del 2016, per la representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'aute 17 de març del 2016, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada declarant infringits els drets continguts a l'article 10 esmentat, pel doble motiu indicat en aquest escrit, que dicti una resolució que anul·li els autes del 17 de desembre del 2015, i, de l'11 de febrer del 2016 i del 17 de març del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, que retrotregui les actuacions a aquella primera data, instant la Sala Civil a practicar la prova sol·licitada per aquesta part per tal de poder formular el seu escrit de conclusions en el marc del recurs d'apel·lació en aquesta causa;

Alternativament, demana que sigui el Tribunal Constitucional mateix qui practiqui la prova sol·licitada i qui retrotregui les actuacions per tal que la Sala Civil esmeni el procediment;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 2 de maig del 2016;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 6 de juny del 2016, que va admetre a tràmit, amb efectes suspensius, el recurs d'empara 2016-13-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 21 de juny del 2016, per la societat Elèctrica Escaldes, SL;

Vistos els escrits d'al·legacions presentats, respectivament, el 29 de juny del 2016, per la companyia d'assegurances Le Patrimoine-Axa i per la Companyia Andorrana d'Assegurances, SA;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 4 de juliol del 2016, per la companyia d'assegurances Seguros Catalana Occidente, SA;

Vist que la part recurrent ha deixat passar el termini atorgat sense presentar al·legacions;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per totes les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escollat l'informe de la magistrada ponent, Sra. Laurence Burgorgue-Larsen;

Antecedents

Primer

En el marc d'una causa civil (4100351/2009) seguida entre unes companyies d'assegurances i la societat Elèctrica Escaldes, SL i la seva asseguradora, la companyia Financera d'Assegurances, SA, el Tribunal de Batlles va dictar una sentència datada del 15 de juny del 2015.

Segon

Les representacions processals respectives de la societat Elèctrica Escaldes, SL i de la companyia Financera d'Assegurances, SA van interposar sengles recursos d'apel·lació contra aquesta decisió de la primera instància.

Tercer

El 23 de juliol del 2015, es va dictar la providència mitjançant la qual s'acordava remetre els autes originals al Tribunal Superior de Justícia i s'emplaçava les parts perquè compareguessin davant d'aquell Tribunal per formalitzar el seu recurs d'apel·lació en un termini de 15 dies.

Quart

Una vegada formalitzats els recursos d'apel·lació, el 24 de setembre del 2015, es va dictar una providència mitjançant la qual s'admetien els recursos esmentats a ambdós efectes i s'emplaçava les parts apel·lants per tal que en un termini de 13 dies hàbils presentessin els seus escrits de conclusions. Aquesta providència va ser notificada a les parts litigants el mateix dia del seu pronunciament.

Cinquè

La representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA no va presentar el seu escrit de conclusions dins del termini atorgat, motiu pel qual, el 17 de desembre del 2015, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, d'acord amb l'article 70 de la Llei transitòria de procediments judicials va declarar desert el recurs d'apel·lació interposat per la companyia Financera d'Assegurances, SA i va decidir prosseguir la tramitació del recurs d'apel·lació de la societat Elèctrica Escaldes, SL.

Sisè

La representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA va presentar un incident de nul·litat d'actuacions davant la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia en què manifestava que s'havia vulnerat el seu dret a la jurisdicció, pel fet que havia ocorregut una incidència en el moment de la notificació de la providència del 24 de setembre del 2015, ja que s'hauria notificat al procurador un document que no corresponia a la causa que ell portava i l'hauria retornat a la Secretaria de la Sala Civil i per aquest motiu demanava que es prengué testimoni a la Sra. Canòlich Charles, oficial de la Sala Civil a qui es va retornar el document.

Setè

L'11 de febrer del 2016, la Sala Civil va dictar un aute en què acordava no donar lloc a la pretensió de prova testifical exercitada en l'incident de nul·litat d'actuacions.

I, el 17 de març del 2016, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute mitjançant el qual desestimava aquest incident de nul·litat d'actuacions.

La Sala Civil va considerar que no es podia obviar que en les actuacions (foli 57) constava que s'havia notificat a aquest procurador la providència esmentada i així en donava fe la secretària judicial de la Sala. Per consegüent, el dubte raonable de la notificació desapareixia i traslladava el risc de no haver interposat l'escrit de conclusions a la part notificada. Per consegüent, no s'havia vulnerat el dret a la jurisdicció reconegut a l'article 10 de la Constitució.

Vuitè

El 8 d'abril del 2016, la representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA va interposar un recurs d'empara contra l'aute 17 de març del 2016, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

Aquesta part relata la cronologia i els detalls dels fets que, segons el seu parer, van provocar que no s'efectués la notificació de la providència del 24 de setembre del 2015: error en la notificació d'una causa que no corresponia a cap dels expedients en què intervenia el procurador d'aquesta part; i comunicació de la incidència a la Secretaria de la Sala Civil. El procurador va considerar, per tant, que no s'havia efectuat la notificació, tot i que semblaria que per tal com no es va destruir la diligència de notificació errònia aquesta consta en el foli 57 de les actuacions.

Segons el parer d'aquesta part, d'aquests fets se'n deriva una excepcionalitat que genera un dubte raonable sobre la notificació efectiva de la providència esmentada i que hauria de tenir per conseqüència una interpretació poc rigorista de les normes de procediment per tal de garantir l'exercici efectiu del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, és a dir, permetre a aquesta part presentar el seu escrit de conclusions en el marc de l'apel·lació en el termini de 13 dies hàbils.

És per aquest motiu, que es va demanar el testimoni, amb el respecte de les garanties per a totes les parts en el litigi, de l'oficial de la Sala Civil que va recuperar la providència errònia amb la precisió de les preguntes que se li havien de formular i que havien de tendir a demostrar la versió d'aquesta part. El procurador es troba en la impossibilitat de provar un fet negatiu com és la no notificació d'una providència i voldria acreditar la incidència tal com va ocórrer.

La Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia rebutja aquesta prova i l'incident de nul·litat d'actuacions fonamentant-se en què en les actuacions, la providència corresponent al rotlle 343/2015, va ser notificada al procurador i que d'aquesta manera la prova proposada esdevenia estèril i innecessària, atès que no es podia obviar aquest fet.

La part recurrent considera que la Sala Civil no ha tingut en compte les al·legacions i les argumentacions aportades en relació amb la notificació i no s'ha pronunciat en relació amb la problemàtica demanada incorrent així en una incongruència per omissió.

La part recurrent vol deixar constància mitjançant una declaració signada per diversos procuradors que la secretària judicial no assisteix presencialment a la Cúria i quan s'efectuen notificacions de resolucions judicials, les diligències de notificacions ja es troben signades per ella abans de procedir-se a la notificació (document 5). Atesa aquesta manera de procedir, la diligència de notificació no pot donar fe de la correcció i de la notificació efectiva de la providència esmentada. Per consegüent, aquesta part considera que la resposta continguda en les resolucions impugnades no està degudament fonamentada en Dret mitjançant un raonament coherent i no arbitrari o il·lògic, sinó que intenta evitar l'anàlisi de la qüestió plantejada per aquesta part.

A més, la denegació de la prova esmentada situa a aquesta part en indefensió material i conculca també el principi d'igualtat d'armes, ja que d'acord amb la jurisprudència mateixa del Tribunal Constitucional s'ha d'oferir a cada una de les parts la possibilitat de formular les seves al·legacions en unes condicions que no col·loquin a cap d'elles en una situació de desavantatge. També cita altra jurisprudència d'aquest Tribunal en relació amb la seva competència quan la prova denegada és essencial o indispensable per a la resolució final. Allò que pretenia la prova sol·licitada era aclarir i determinar exactament què va succeir per tal d'extreure'n les conseqüències pertinents.

Aquesta part també vol destacar que les altres parts presents en el litigi no es van oposar a l'incident de nul·litat d'actuacions presentat; de manera simptomàtica, únicament l'altra part demandada s'hi va oposar.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada declarant infringits el dret a un procés degut, pel doble motiu indicat en aquest escrit (vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret i vulneració del dret a presentar els seus arguments i les seves proves per acreditar el fonament de les seves pretensions), que dicti una resolució que anul·li els autes del 17 de desembre del 2015, i, de l'11 de febrer i del 17 de març del 2016, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, que retrotregui les actuacions a aquella primera data, instant la Sala Civil a practicar la prova sol·licitada per aquesta part per tal de poder formular el seu escrit de

conclusions en el marc del recurs d'apel·lació en aquesta causa.

Alternativament, demana que sigui el Tribunal Constitucional mateix qui practiqui la prova sol·licitada i qui retrotregui les actuacions per tal que la Sala Civil esmeni el procediment.

Novè

El 2 de maig del 2016, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què demana l'admissió a tràmit d'aquesta causa per la vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

El Ministeri Fiscal destaca que el respecte de la normativa processal ordinària és bàsica per garantir a tothom l'exercici del seu dret, sense diferències. Ara bé, també en l'àmbit processal poden succeir supòsits excepcionals i no volguts per les parts, que comportin una minva del dret a la jurisdicció de la part afectada.

En aquest cas, segons el parer del Ministeri Fiscal, es va produir un supòsit excepcional que, sense que es pugui imputar a ningú, sí que permet posar en dubte la disposició efectiva del termini de 13 dies hàbils per part de la recurrent als efectes d'interposar el recurs d'apel·lació que ja havia advertit que tenia intenció de formalitzar.

Malgrat que consti en autes la diligència de notificació, hi ha dubtes sobre aquesta notificació i el Ministeri Fiscal considera d'interès que es procedeixi a la pràctica de la prova sol·licitada, perquè si la incidència relatada per la part recurrent és certa s'hauria produït un dubte raonable en la notificació del termini del recurs. Si aquest fos el cas, s'hauria de poder permetre a aquesta part presentar el seu escrit de conclusions, cosa que, d'altra banda, no ocasionarà cap perjudici a les altres parts, sinó que permetrà que el tribunal jutjador disposi de tota la informació per decidir sobre el fons de la qüestió plantejada.

Desè

El 6 de juny del 2016, el Tribunal Constitucional va admetre a tràmit la causa, amb efectes suspensius, seguidament, va trametre la causa a les parts per tal que presentessin les al·legacions que estimessin pertinents.

Onzè

El 21 de juny del 2016, la representació processal de la societat Elèctrica Escaldes, SL va presentar un escrit d'al·legacions mitjançant el qual s'oposa a aquest recurs d'empara, ja que considera que el president del Tribunal Superior de Justícia va aplicar les disposicions de l'article 70 de la Llei transitòria de procediments judicials, com a norma de dret públic, l'aplicació de la qual no depèn de la voluntat de les persones.

En aquest sentit cita la jurisprudència mateixa del Tribunal Constitucional sobre aquest punt (autes del 20 d'abril del 2011, recaigut en la causa 2010-43-RE, del 21 de desembre del 2009, recaigut en la causa 2009-22-RE o del 15 de desembre del 2014, recaigut en la causa 2014-37-RE) en què es destaca que les normes processals no són mers formalismes i que el seu respecte escrupolós té

tanta transcendència com el de les regles substantives.

També recorda el cànon de constitucionalitat establert per aquest mateix Tribunal i conclou que la decisió impugnada en empara no és ni arbitrària ni irraonable.

Afegeix que la prova proposada per la part recurrent no és essencial per a la resolució de l'afer. La part recurrent ha pogut al·legar i provar allò que més li ha convingut en aquest procediment. Pel que fa a la prova testifical, manifesta que el Tribunal Superior de Justícia la va considerar estèril i innecessària a la vista de la prova documental obrant en autes i pel fet que les declaracions del testimoni serien conjectures.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que desestimi íntegrament aquest recurs i que condemni la part recurrent al pagament de les costes, inclosos els honoraris d'advocat d'aquesta part i de tota altra despesa que derivi de la tramitació d'aquest procediment.

Dotzè

El 29 de juny del 2016, la companyia d'assegurances Le Patrimoine-Axa va presentar un escrit d'al·legacions en què manifesta que el dret a formular recurs depèn objectivament i funcionalment de què es notifiqui al recurrent el requeriment per presentar recurs.

Per consegüent, considera que la resolució d'aquesta qüestió depèn del criteri d'aquest Tribunal Constitucional, i que malgrat que aquesta qüestió es fonamenta en una mera qüestió de fet no sembla òrfena d'entitat constitucional.

Tretzè

El 29 de juny del 2016, la Companyia Andorrana d'Assegurances, SA va presentar un escrit d'al·legacions en què manifesta que entenia que la part recurrent intentés que la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia reconsiderés la possibilitat de poder presentar el seu recurs d'apel·lació, però discrepa de la necessitat de presentar un recurs d'empara. Segons el seu parer, la decisió de la Sala Civil no va ser arbitrària ni il·lògica, fins i tot pel que fa a la petició de pràctica de la prova, la qual va ser analitzada i rebutjada sense cap arbitrariedad.

No obstant això, deixa a criteri del Tribunal la decisió d'estimar o no aquest recurs d'empara i si bé és cert que la part recurrent pot haver perdut l'oportunitat de veure estimades les seves pretensions en segona instància, aquesta part tampoc està percebent actualment una part de la indemnització que va demanar.

Per consegüent, demana que quan el Tribunal Constitucional pronuncií la seva decisió condemni en tot cas la part recurrent al pagament de les despeses processals causades, inclosos els honoraris d'advocat i de procuradora.

Catorzè

El 4 de juliol del 2016, la companyia d'assegurances Seguros Catalana Occidente, SA va presentar un escrit d'al·legacions en què manifesta que les pretensions de la part recurrent en empara són

injustificades i infonamentades, obeint a una clara intenció de perllongar la durada del litigi, amb un perjudici evident per a les altres parts implicades.

En qualsevol cas, afirma que se sotmetrà al millor criteri del Tribunal tot sol·licitant que s'actui amb celeritat per tal de poder finalitzar aquesta causa el més aviat possible.

Quinzè

El 18 de juliol del 2016, la representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA, el 21 de juliol del mateix any, les representacions processals respectives de la companyia d'assegurances Seguros Catalana Occidente, SA i la societat Elèctrica Escaldes, SL, i, el 22 de juliol també del mateix any, les representacions processals respectives de la companyia d'assegurances Le Patrimoine-Axa, la Companyia Andorrana d'Assegurances, SA i el Ministeri Fiscal, van presentar els seus escrits de conclusions en què reproduïen les al·legacions i els arguments continguts en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

En aquesta causa es planteja si el refús per part del Tribunal Superior de Justícia d'acceptar una prova demanada per la societat recurrent en empara –concretament la declaració d'un testimoni– ha causat la vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10.1 de la Constitució.

Per tal de contestar aquest plantejament que constitueix el nus gordià de la causa, el Tribunal Constitucional té el deure de recordar els elements essencials de la seva jurisprudència, és a dir, el cànon de constitucionalitat elaborat al llarg d'aquesta jurisprudència sobre la matèria probatòria.

Segon

En principi, el Tribunal Constitucional és incompetent pel que fa a la valoració de la prova efectuada pels tribunals ordinaris. Això és lògic –ja que d'acord amb la seva jurisprudència constant– no és una tercera instància de jurisdicció (veg. p. ex. el FJ tercer de l'auto del 9 de maig del 2016, recaigut en la causa 2016-6-RE).

No obstant això, a títol excepcional, la seva competència s'admet quan sorgeix que el dret a un procés degut pot veure's afectat a causa de la negació de la realització d'una prova que podria ser decisiva per confirmar o infirmar l'opinió del jutge o del tribunal competent per resoldre. En aquestes circumstàncies, és evident que pot aparèixer un problema constitucional. Efectivament, allò que cal dilucidar no és tant saber si la motivació d'una decisió judicial es presenta com a arbitrària, irraonable o il·lògica, sinó valorar acuradament si un justiciable s'ha trobat materialment en la impossibilitat de defensar-se i de fer valer degudament els seus drets (és a dir, si hi ha hagut una indefensió material).

Aquesta línia jurisprudencial ha estat afirmada en diverses ocasions pel que fa a la valoració de la prova per part dels tribunals ordinaris. Per exemple, aquest Tribunal va afirmar en la sentència del 15 de març del 2013, recaiguda en la causa 2012-19-RE: "*Aquesta denegació adquireix rellevància constitucional perquè no aconsegueix la finalitat bàsica en un procés degut, que no és altra que atènyer o apropar-se tant com sigui possible, amb la major seguretat, a la veritat material del fet sobre el qual es fixa la pretensió central que se suscita en un procés*" (FJ cinquè). Aquesta jurisprudència va ser reiterada en la sentència del 13 de juny del 2014, recaiguda en la causa 2014-8-RE: "*El Tribunal Constitucional pot i ha de vigilar si s'han denegat proves essencials que afectin al requisit constitucional d'un procés degut o si la seva inadmissió s'ha fonamentat de manera pertinent i clara*" (FJ segon).

Tercer

En aquesta causa el Tribunal Superior de Justícia va denegar a la societat recurrent la declaració d'un testimoni que hagués pogut, de manera certa, és a dir, "*amb la major seguretat*" anteriorment esmentada, aclarir als jutges la realitat material dels fets i permetre de decidir en coneixement de causa en relació amb la qüestió de saber si la manca de respecte en el termini per interposar l'apel·lació es devia a una successió inhabitual i excepcional d'errors d'ordre material.

Des del punt de vista constitucional, en presència d'un dubte raonable sobre la materialitat dels fets (veg. la jurisprudència anteriorment citada), aquest Tribunal considera que s'hauria hagut d'acceptar la citació d'un testimoni clau, per tal, no només de preservar els drets de la societat recurrent a un procés degut, sinó també per permetre al jutge pronunciar-se en coneixement de causa, és a dir, en presència de tots els elements pertinents per jutjar.

En aquestes condicions i sense prejudicar del fons de la causa, el Tribunal Constitucional estima aquest recurs d'empara, declara la nul·litat de l'acte impugnat i ordena al Tribunal Superior de Justícia que accepti la prova sol·licitada per la part recurrent.

DECISIÓ:

En atenció a tot allò que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Estimar el recurs d'empara 2016-13-RE presentat per la representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA.

Segon

Declarar que s'ha vulnerat el dret a un procés degut, reconegut a l'article 10.1 de la Constitució.

Tercer

Anul·lar els autes del 17 de desembre del 2015, de l'11 de febrer del 2016 i del 17 de març del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

Quart

Retrotreure les actuacions al moment de la presentació de l'escrit de conclusions i ordenar a la Sala Civil que practiqui la prova demanada per la part recurrent.

Cinquè

Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA, a les representacions processals respectives de la societat Elèctrica Escaldes, SL, de la companyia d'assegurances Seguros Catalana Occidente, SA, de la companyia d'assegurances Le Patrimoine-AXA i de la Companyia Andorrana d'Assegurances, SA, al president de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 7 de setembre del 2016.

Isidre Molas Batllori
President Vicepresident

Dominique Rousseau

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona
Magistrat Magistrada

Laurence Burgorgue-Larsen